

'Als mensen begrijpen waarom er nieuw bos moet komen of waarom er bepaalde bomen gekapt moeten worden ten faveure van andere soorten, willen ze echt wel meedenken'

Een bos revitaliseren brengt allerlei technische maar ook veel sociale aspecten met zich mee. Als die in het beleid en het beheer niet worden meegenomen, wordt het erg lastig om bossen te revitaliseren. Vanuit de wetenschap en de praktijk wordt steeds duidelijker hoe je burgers bij het beheer van bossen kunt betrekken.

tekst Geert van Duinhoven (redactie Vakblad)

Foto's Hans van den Bos, Bosbeleid

misschien dat je in een bestaand bos sowieso niet moet ingrijpen, laat staan bomen kappen. En weer anderen zien het nut er niet van in om naaldbos om te vormen naar loofbos: bos is immers bos. Kortom, er zullen verschillende motieven voor 'verzet' zijn.

Ecologische geletterdheid

Wat waarschijnlijk in al deze gevallen speelt, is dat de burger een ander informatieniveau heeft dan de bosbeheerder of beleidsmaker. Wals: 'Blijkbaar vinden verschillende groepen mensen de omvorming van bos of het maken van nieuw bos minder belangrijk dan de beheerder of de beleidsmaker. En dus komen ze in opstand als ze vinden dat het bos niet goed beheerd wordt of op de verkeerde plek aangelegd wordt. Het is een fenomeen dat je niet zomaar per bosgebied even oplost, omdat er waarschijnlijk sprake is van een gebrek aan ecologische basisvorming. Ik noem dat ook wel 'ecologische geletterdheid'. We hebben in Nederland de afgelopen honderd jaar in het onderwijs vooral aandacht gehad voor een economisch georiënteerde opvoeding. Voor jezelf opkomen, je eigen talenten ontwikkelen, jezelf ontplooiën et cetera. Ik denk dat het wel eens ontbroken heeft aan een 'ecologische vorming', een moreel kompas. Dus een gebrek aan leren over kringlopen, klimaat, biodiversiteit, milieukwaliteit en samenhang. Dat zijn onderwerpen die horen bij een natuurinclusieve bosbouw. Tegenwoordig is er gelukkig meer aandacht voor die bredere vorming. Op school leren kinderen daarover en ook Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten hebben jongerenprogramma's die gericht zijn op voelen, ervaren en ruiken, en op klimaat, kringlopen, energie en biodiversiteit. Ik denk dat een dergelijke ecologische geletterdheid nodig is om een daadwerkelijk gesprek op gang te krijgen tussen bos- en natuurbeheerders enerzijds en betrokken burgers anderzijds.'

Gesprek op gang brengen

Ecologische geletterdheid ontwikkelen is een proces van een aantal decennia, denkt Wals. Tot die tijd zullen we moeten proberen om het gesprek op gang te brengen tussen beheerders en betrokken burgers. Daar zijn volgens Wals al goede en minder goede voorbeelden van beschreven. Van belang is in ieder geval, en dat is net zo logisch als essentieel, dat plannenmakers burgers meenemen in hun plannen. 'Als mensen begrijpen waarom er nieuw bos moet komen of waarom bepaalde bomen gekapt moeten worden ten faveure van andere soorten, willen ze echt wel meedenken. Mensen zijn doorgaans niet tegen bos of tegen meer biodiversiteit. Ze gaan pas in de weerstand als ze niet worden gehoord, als hun wensen en ideeën niet serieus worden genomen.'

'Door onderzoek en in de praktijk komen we er steeds beter achter hoe dit soort processen werken. Van belang is in ieder geval dat mensen elkaar eerst goed leren kennen, voordat ze gaan onderwerpen of onderhandelen over de inrichting van een gebied. Dat ze zich kunnen verplaatsen in elkaars standpunten en posities. Dat de beheerder snapt wat het met je doet als je opa al op deze boerderij heeft gewerkt. En dat de bewoner snapt welke doelen een beheerder wil of moet bereiken. Dat een burger begrijpt dat je een bos moet beheren om er uiteindelijk mooi bruikbaar hout uit te kunnen halen. En dat de beheerder snapt waarom het zo'n fijn wandel- of hondenuitlaat rondje of fijne MTB-route is. Op deze manier leer je van elkaar en leer je elkaars standpunten waarde- ren.'

'Vervolgens komt de fase van co-creatie. Ga samen met elkaar rondom de kaart zitten en spreek je wensen uit: wat voor een bos willen we hier hebben? Natuurlijk moeten daar experts bij zitten die kunnen vertellen wat ecologisch wel of niet kan, en wat er aan de hand is met het bos. Als je bepaalde vogelsoorten belangrijk vindt, horen daar misschien bepaalde boomsoorten bij. Op die

Bosrevitalisering: vergeet de burgers niet

> Bosbouwers en beleidsmakers weten behoorlijk goed wat ze willen met de Bossenstrategie: er moet meer bos komen en het bestaande bos moet diverser worden en uiteindelijk beter bestand zijn tegen veranderingen van het klimaat. Technisch gezien hebben we aardig in de vingers hoe je dat zou moeten realiseren. Bovendien lijkt er een groot draagvlak te zijn voor extra CO₂-opslag in bossen. Net zoals voor de toepassing van duurzaam geteeld Nederlands hout in de bouw en voor meubels.

Maatschappelijke acceptatie

Ingewikkelder is de maatschappelijke acceptatie van de gehele Bossenstrategie. Bos is weliswaar enorm geliefd bij wandelaars en andere actieve recreanten, maar het beheerwerk in een bos roept vaak grote weerstand op. Bomen kappen is voor veel mensen onbespreekbaar. Werken in een bos betekent verstoring van 'hun' rust en schade aan 'hun' natuur. Daar komt bij dat ook de aanleg van nieuw bos op verzet kan stuiten. Mensen vrezen voor aantas-

ting van de openheid van het landschap, vinden dat bos elders moet komen, vrezen voor van alles. Ondertussen wordt het areaal bos nog steeds langzaam maar zeker kleiner en kleiner. De opstellers van de Bossenstrategie onderkennen het probleem van de maatschappelijke weerstand: 'Het maatschappelijke debat over boskap is sterk gepolariseerd. Het voldoet niet meer om het als beheerder nog één keer uit te leggen. We zoeken daarom naar een andere benadering, die aanvullend is op de democratische besluitvorming. Het debat over functiewijzigingen (woningbouw voor bos; heide voor bos) hoort thuis in de politieke arena. Hiervoor zijn de gebruikelijke inspraakprocedures en adviesmogelijkheden. De kaders die hieruit voortkomen zijn het vertrekpunt voor bosbeheer. In de uitvoering van het bosbeheer zijn nog keuzes te maken over de invulling van kaders en de wijze van uitvoering. De uitdaging is om met name omwonenden in een vroeg stadium bij de uitvoering van dit beheer te betrekken.'

Omgaan met weerstand

Maar hoe betrekken we mensen dan en is het altijd nodig? Wie zijn de belanghebbenden? Is er wel speelruimte als ons land tegelijkertijd ook de internationale doelen moet halen? Arjen Wals, hoogleraar aan Wageningen University, houdt zich bezig met processen waarbij mensen in gezamenlijkheid werken aan veranderingen richting een duurzame samenleving. Aan hem de vraag hoe erg die weerstand is en of daar eventueel iets tegen te doen is: moeten we daarmee leren leven of kunnen we die weerstand wegnemen? Belangrijk in dit vraagstuk is volgens Wals om goed te weten waar de weerstand vandaan zou kunnen komen. Iemand kan het niet eens zijn met het uitgestippelde beleid of het beleid niet consistent vinden of te veel gericht op de korte termijn. Sommigen zullen zich niet gehoord voelen tijdens de planontwikkeling. Iemand die tegen nieuw bos is in een uitgestrekte polder, heeft wellicht een esthetische overweging: bos past niet in zijn of haar natuurbeeld van een open landschap. Andere mensen vinden

manier ga je samen aan de slag. De betrokkenheid van burgers kun je nog eens versterken door ze ook bij de uitvoering te betrekken.'

Vertegenwoordiging

Tot zover het ideaalplaatje. Helaas, maar ook gelukkig, beginnen bosvormingsprojecten niet bij nul, en moeten we bijvoorbeeld nationale en internationale doelen behalen. Is er dan nog ruimte voor het proces met burgers en het samen plannen maken voor klimaatrobuuste bossen? 'Waarschijnlijk minder dan we zouden willen, maar ik denk dat het juist dan nog steeds nodig is om plannen te maken waarin mensen zich herkennen. Dat ze weten dat ze gehoord zijn. Mensen hebben immers het recht om mee te denken over hun omgeving, ook als er internationale doelen gehaald moeten worden. Ik denk dat je nog steeds dat gesprek kunt aangaan, maar wel heel duidelijk moet zijn over de randvoorwaarden. Liever een gedragen plan waar de omgeving achter staat dat misschien maar vijftien van de twintig doelsoorten beschermt, dan een plan waarin hardnekkig wordt vastgehouden aan het beschermen van alle twintig doelsoorten waarbij de omgeving is afgehaakt. Die omgeving heb je nodig. Als iedereen het over het gevoerde proces eens is en achter het ontworpen plan staat, verwacht ik niet dat partijen het gaan tegenhouden omdat niet alle soorten beschermd worden.' 'Daar zit overigens nog wel een belangrijk punt wat betreft de vertegenwoordiging. Je ziet vaak dat een groep enthousiaste betrokken burgers wil meepraten. De rest uit de wijk of in het dorp vindt dat best en bemoeit zich er niet zo mee. Op het moment echter dat er dan een plan ligt en blijkt dat de MTB-route opeens verlegd is of er geen honden meer het bos in mogen, staan opeens de anderen in de weerstand. Want dat was natuurlijk niet de bedoeling. Dus

het is erg belangrijk om in dit soort processen de vertegenwoordiging goed te organiseren. De actieven die meepraten, moeten proberen hun achterban in het hele proces mee te nemen, zodat je aan het eind niet voor onaangename verrassingen komt te staan. Het proces moet open en transparant zijn, zodat mensen te allen tijde kunnen instappen. Het is een sociaal leerproces waarin je met elkaar aftast wat er mogelijk is en hoe je samen tot een goed plan komt.'

Moreel kompas

Een dergelijke werkwijze is niet alleen van toepassing op een dorpsbos of een wijktuin, maar geldt ook voor processen en projecten op grotere schaal, meent Wals. 'De Veluwe is natuurlijk een ander verhaal dan een recreatiebos vlakbij de stad waar de betrokkenen veel gemakkelijker te identificeren zijn en betrokkenheid veel vanzelfsprekender is. Maar ook voor een gebied als de Veluwe zullen de beheerders dat proces moeten regisseren. Dat kan niet voor de Veluwe als geheel. Per deelgebied zullen er randvoorwaarden op tafel moeten liggen op basis waarvan groepen een project lokaal kunnen gaan uitwerken. Waar het uiteindelijk om gaat, en dat regelen we niet van vandaag op morgen, is dat ons moreel kompas, onze ethische grondhouding verandert in lijn met de grote klimaat- en biodiversiteitsopgaven waar we voor staan.'

'Mensen zijn doorgaans niet tegen bos of tegen meer biodiversiteit; ze gaan pas in de weerstand als ze niet worden gehoord'

